

UOT 37.0

Elvin Səfər oğlu Səmədov

AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktorantı,
Lerik rayon Piran kənd tam orta məktəbinin direktoru
Orcid cod: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0009-0003-9902-4749>

TƏHSİLDƏ DƏYƏR VƏ İNAMIN ƏHƏMİYYƏTİ

Эльвин Сафар оглы Самедов

докторант по программе доктора философии Института Языкознания имени Насими
Национальной Академии Наук Азербайджана,
директор полной средней школы села Пиран Лерикского района

ЗНАЧИМОСТЬ ДОВЕРИЯ И ЦЕННОСТЕЙ В ОБРАЗОВАНИИ

Elvin Safar Samadov

doctoral student at the Nasimi Institute of Linguistics,
affiliated with the Azerbaijan National Academy of Sciences,
director of the Piran village middle school, located in the Lerik district

THE IMPORTANCE OF FAITH AND VALUES IN EDUCATION

Xülasə. Məqalədə təhsiln dəyəri, təhsilə inam haqqında danışılmış, ilk olaraq bu iki anlayışın izahı verilmiş, sonra isə təhsildə bu anlayışların əhəmiyyətindən danışılmışdır. Təhsilin dəyər və inamının formalaşması üçün lazım olan imkanlar araşdırılmış, həlli yolları barədə məlumat verilmişdir. Eləcə də dəyər və inamın azalmasının yarada biləcəyi çətinliklərdən söhbət açılmışdır. Burada təhsili dəyərli edən amillər göstərilmiş və onların funksiyaları barədə izahlar edilmişdir. Həmçinin təhsilin əmək bazarı ilə olan münasibətləri barədə söhbət açılmış, əmək bazarının, bununla bərabər digər məsələlərin təhsilin dəyər və inamını artırma biləcək imkanlarına toxunulmuşdur. Məqalədə qeyd edilənlərlə bərabər təhsilin dəyərinin yüksək olmasının cəmiyyətə verdiyi faydalardan danışılır.

Açar sözlər: Təhsil, təhsildə dəyər, inam, təhsilin əhəmiyyəti, təhsilin faydalılığı, əmək bazarı, təhsilin vəzifəsi, müəllim nüfuzu

Резюме. В статье повествуется о ценностях и доверии к образованию, вначале было дано объяснение этих двух понятий, а затем обсуждалось их значение в образовании. Исследованы возможности, необходимые для формирования вышеупомянутых, дана информация о способах решения. Также обсуждаются трудности, которые могут быть вызваны уменьшением тех самых ценностей и доверий. Здесь показаны факторы, которые делают образование важным и объяснены их функции. В тоже время обсуждалась связь между образованием и рынком труда, а также были затронуты возможности рынка труда и другие вопросы, которые могут повысить необходимость к образованию. Помимо упомянутого в статье обсуждаются преимущества высокой ценности образования для общества.

Ключевые слова: образование, ценности в образовании, доверие, важность образования, полезность образования, рынок труда, задача образования, авторитет учителя

Summary. The article discusses the value of education and belief in education. First, an explanation of these two concepts is provided, and then the importance of these concepts in education is discussed. The article explores the resources required for the formation of the value and belief in education and provides information about possible solutions. Additionally, it delves into the difficulties that can lead to a decrease in value and belief. The factors that enhance the value of education are identified, and their functions are explained. Furthermore, the article addresses the relationship between education and the labor market,

highlighting the potential opportunities the labor market and other related issues can offer to increase the value and belief in education. The article concludes by discussing the benefits that a high value of education brings to society.

Key words: Education, value in education, confidence, importance of education, usefulness of education, labor market, task of education, teacher reputation.

Bildiyimiz kimi, təhsil-təlim formasında bilik, bacarıq və vərdislərin təhsilalanlara (müxtəlif yaş qruplarında) ötürülməsinin ümumi məqsədidir. Qeyd etdiyimiz bu fikir təhsilin elmilik xüsusiyyətini, əhəmiyyətini özündə ifadə edir.

İlk olaraq mövzunun əhəmiyyətinin mühtəmlüyünü və cəmiyyət üçün önəmliliyini çatdırmaq üçün dahi yunan filosofu Aristotelin fikirləri ilə başlamaq istərdik. Aristotel özünün *“Siyasət. Böyük etika” əsərində qeyd edir: “Bir halda ki, biz gördüyümüz kimi hər bir dövlət özündə bir növ münasibəti təmsil edir, bütün münasibətlər isə hər hansı rifah naminə təşkil edilirsə (axı hər bir fəaliyyət ehtimal olunan rifahı nəzərdə tutur), onda aydındır ki, bütün münasibətlər bu və ya digər rifaha doğru yönəlir, bununla belə hamıdan çox və bütün rifahlardan ən yüksəyinə o münasibət can atır ki, o hamısından daha çox vacibdir və özündə bütün münasibətləri əhatə edir.”* [1, s.7]. Demək, buradan məlum olur ki, hər bir fəaliyyət özlüyündə bu və digər formada faydalı olmalı və faydalı olan isə rifaha xidmət edən hər nə isə vacib bir məsələdir. Qeyd olunanlardan belə çıxır ki, təhsili cəmiyyət üçün vacib bir məsələyə çevirmək mütləqdir. Çünki inkişaf onun adı ilə bağlıdır.

Bildiyimiz kimi, təhsil həm də cəmiyyətin inkişafını təmin edəcək ən əsas amildir, həmçinin təhsil cəmiyyətin estetik, mənəvi aləmini, eləcə də dəyərlərin formalaşmasını, nəsillərə ötürülməsini təmin edə biləcək bir amildir. Bunlar da təhsilin həyat üçün vacib bir məsələ olduğunu göstərmiş olur. Bu qeyd edilən fikirlər isə təhsilin sosial faktor olmasını göstərən prinsiplərdir. Bu fikirlərlə bərabər digər bir məsələ – təhsildə dəyər və inam məsələsidir ki, bu da təhsilin cəmiyyətdəki rolunu, əhəmiyyətini artırmış olur və bu qeyd edilənlərin olması təhsilin öz funksiyasını cəmiyyətdə daha effektiv və faydalı olaraq icra edə bilməsinə dəstək olacaqdır. Sözsüz ki, təhsilin rolu, işlənmə dairəsi geniş olan cəmiyyətlər mədəni və sosial cəhətdən həmişə daha çox inkişaf etmişlər və həyat rifahları yüksək olmuşdur. Buna görə də dövlət və cəmiyyətdən təhsilə daha çox önəm verməsi və ona həs-

sas yanaşması tələb olunur. Belə olduqda, bu zaman sual çıxır: “Dəyər nədir? Necə yaranır? Təhsil necə dəyərli ola bilər?” Əvvəlcə, dəyər məsələsinin izahına fikir verək. “Dəyər, dəyərlər” ifadəsi gündəlik həyatımızda istifadə etdiyimiz bir anlayışdır. Bu ifadəni bir-birinə yaxın olan iki mənada anlaya bilərik, ilk olaraq deyək ki, “dəyər” ifadəsi hər bir xalqın, müəyyən qrupun, dövlətin, hətta kiçik bir ailənin özünə, əsrlərdən, illərdən bəri yaşatdığı, qoruyub-saxladığı bir ənənə, mənəvi irs toplusudur ki, bu da inkişafa, sosial həyata müsbət təsir edən bir məsələdir və belə olmalıdır. Təhsilin qarşısında duran əsas vəzifələrdən də biri bunları qorumaqdır.

Digər mənada isə dəyər müəyyən qədər bu anlayışın üzərində qurulan faydalılıq, müsbət mənada maddi və mənəvi *“qazanc”* anlamını daşıyır.

Təhsilin cəmiyyətdəki rolunun artması bu qeyd edilən hər iki ifadə ilə sıx bağlıdır. Birinci anlayışla əlaqədar qeyd etmək yerinə düşər ki, təhsil xalqın milli-mənəvi, əsrlərdən bəri gələn faydalı dəyərlərinə hörmətlə yanaşaraq onun qorunub-saxlanılmasında öz xidmətini göstərmiş olur. Əlbəttə ki, belə olduqda cəmiyyət tərəfindən təhsilə olan diqqət və rəğbət yüksələcək, onun cəmiyyətdə nüfuzu artmış olacaqdır. Beləcə, təhsil cəmiyyətin həyatında öz funksiyasını daha effektiv yerinə yetirə biləcək və bu zaman təhsilin özünün dəyəri artacaqdır. Həmçinin digər millət və xalqların dəyərlərinə, bunlarla bərabər ümumbəşəri dəyərlərə hörmət təhsilin global bir fenomen olmasına böyük töhfə vermiş olacaqdır. Təhsilin vəzifəsi bunlara təkcə hörmətlə yanaşmaq deyil, eləcə də onları qoruyub-saxlamaq, gələcək nəsillərə ötürməkdən ibarətdir. Təhsilin üzərində ən vacib vəzifələrdən biri də bu baxımdan yüksək, intellektual dəyərlər formalaşdırmasını təmin etməkdir.

İndi isə təhsilin dəyər məsələsinə qeyd etdiyimiz ikinci aspektdən yanaşaq. Bu qeyd edilən istiqamət də birinci kimi, bəlkə də müəyyən məqamlarda ondan daha çox əhəmiyyət daşımaqdadır. İlk olaraq qeyd edək ki, təhsilin bu mənada dəyərsizləşməsi çox təhlükəli, kütləvi savadsızlığa gətirib-çıxara bilən, qorxu yarada-

caq bir məsələdir ki, dayanıqlı, təhlükəsiz cəmiyyətin qurulmasına maneə yarada bilər.

Həqiqi baxışla fikrimizi qeyd etsək, deməliyik ki, hər bir məsələ öz əhəmiyyətini faydalı olduğu zaman artırmış olur. Bu onun istər mənəvi, estetik, istər sosial, istər maddi cəhətdən faydalı olması ilə bağlı olan bir məsələdir. Bu zaman o, cəmiyyət üzvü üçün cəlbədicidir, əhəmiyyət və vacibliyi ilə bağlı olaraq dəyərli olur, qarşı tərəfin marağı və diqqətini özünə cəlb edir. Təhsilalan həmçinin təhsilə mənəvi zövqünün təminatçısı mənəvi kimi inanmalı və təhsil də öz növbəsində bütün funksiyası ilə bunu təmin etmək potensialına sahib olmalıdır və bu təhsilalan və təhsil arasında bir “bağ” kimi mühüm rol oynamalı, təhsilalanın cəmiyyətin faydalı üzvünə çevrilməsində xidmət göstərməlidir.

Bu məsələ müəyyən məqamlarda mənəvi-estetik zövqün təmin olunması ilə əlaqələndirərsə, müəyyən məqamlarda isə artıq maddi, sosial-iqtisadi təminatla bağlı olan bir məsələdir. *“Təhsil artıq neçə əsrlərdir ki, cəmiyyətin bir tam halında mövcudluğunu və inkişafını təmin edən əsas sosial institutlarından biridir. Hər bir ölkənin ictimai təşkilatlanma səviyyəsi ilk növbədə təhsilin keyfiyyətlərindən asılıdır. Cəmiyyəti təmsil edən şəxslərin hamısı: dövlət xadimləri də, yaradıcı ziyalılar da, iş adamları da və s. ilk sistemli bilikləri təhsil ocaqlarında almış, onların şəxsiyyət kimi yetişməsi də, dövlətçilik təfəkkürləri də, vətəndaşlıq duyğuları da əsasən məktəblərdə formalaşmışdır. Yəni bu gün hansı səviyyədədirsə, on il sonra da cəmiyyət də həmin səviyyədə olacaqdır.”* [2, s. 5].

Təhsillə məşğul olan bir fərd üçün təhsilin ona verdiyi faydalılığına görə təhsilin dəyəri artmış olur. Bu isə birbaşa olaraq təhsilin cəmiyyətdə oynaya bildiyi potensial rolunu və əmək bazarı ilə qarşılıqlı bağlılıqdan asılı olan bir məsələdir. Təhsil əmək bazarında özünü nə qədər daha çox rol sahibi olaraq göstərə bilirsə, əhəmiyyəti, dəyəri və cəlb olunması bir o qədər artmış olur. *“Yeni təlim texnologiyalarını aktuallaşdıraraq aşağıdakı şərtlərə əməl olunmalıdır.*

1. *İnsanların bazar iqtisadiyyatı (kapitalizm) cəmiyyətində yaşaması və hər kəsin özünü bu cəmiyyətdə yaşaya bilmək üçün hazırlaya bilməsinin önəmliliyi.*

2. *Uşaqların 20-30 il əvvəlki zamana görə dünyagörüşünün, sosial, texniki məlumatlılıq sə-*

viyyəsinin xeyli yüksək olması. Təlimin məzmunu və metodlarının uşağın istəyini təmin etməyin vacibliyi” [4, s. 55].

Böyük ölçüdə təhsillə məşğul olmaq əgər əmək bazarında öz mövqeyini tutmağa birbaşa olaraq kömək etmiş ola bilmirsə, bu zaman təhsilin cəmiyyətdə rolu və dəyəri azalmış olacaqdır ki, bu da çox təhlükəli bir tendensiyadır. Belə olduqda cəmiyyət getdikcə öz inkişaf və intellektuallığını itirmiş olacaqdır. Bu da cəmiyyət üçün heç də müsbət bir göstərici deyildir. Sonrakı mərhələlərdə, hətta bu məsələ ümumbəşəri dəyərlərə hörmətlə yanaşmağın azalmasına, insani keyfiyyətlərin ucuzlaşmasına səbəb olacaqdır. Bu və digər səbəblərə görə istər bütün ölkələrin, istərsə də bütün beynəlxalq təşkilatların əsas vəzifəsi, borcu təhsilin dəyərinin yüksək tutulmasını və onun dəyərdə qalmasını təmin etməkdir. Bunun üçün də əmək bazarında olan münasibətlər şəffaf və düzgün qurulmalı və təhsilin buradakı dəyəri qiymətləndirilməlidir.

Sadə bir nümunə ilə fikrimizi ifadə edək; əgər hər hansı bir rəssam yaratdığı əsərin əmək bazarında dəyərləndirilməsini görə bilmirsə, bu təhsilin dəyərinə və ona olan inamın azalmasına gətirib-çıxaracaqdır. Verilən bu məsələdə digər bir incə məqama da xüsusi diqqət yetirmək vacibdir. Cəmiyyətin yüksək sənət əsərinə dəyər verə bilməməsinin digər bir səbəbi də intellekt səviyyəsinin kifayət qədər olmaması ilə əlaqədar ola bilər ki, dolayısı ilə bu da təhsilin dəyərinin azalmasından ortaya çıxır. Çünki təhsil öz əhəmiyyətini cəmiyyət arasında itirdiyindən intellektual düşüncəyə sahib ola bilən cəmiyyətin yaradılmasında əziyyət çəkmiş olacaqdır.

Təhsilin cəmiyyətdəki mövqeyinin, rolunun böyük olması üçün əsas şərtlərdən biri də təhsilə olan inamın güclü olması ilə bağlıdır. Təhsili təhsilalanlar üçün vacib, əhəmiyyətli amilə çevirmək, dəyərli olmasını təmin etmək təhsilə olan inamın təmin edilməsinin əsas prinsipidir desək, heç də yanlış deyil. Təhsilə olan inamı artırmaq əsas şərtlərdən biri də fərdin öz arzularını, potensialını, özünün gələcəyini qura bilməsinə təhsilin köməkliyi ilə formalaşdırma bilməsidir. *“Təhsil həyatın müxtəlif çağırışlarına hazırlıq üçün uzunmüddətli və çoxşaxəli öyrənmə prosesidir. Başqa sözlə, təhsil fərdlərə ötürdüyü əsaslı bilik və bacarıqlarla onların öz arzu və amallarını necə ifadə etməsini və həyata*

keçirməsini müəyyənləşdirir, həm də onları öz icmalarının həyatında fəal iştirak edən düşüncəli vətəndaş kimi yetişdirir” [5, s. 134-135].

Belə olduqda təhsilə olan baxış, təhsilə olan yönəlmə artacaq və hər bir fərd daha çox təhsilə üz tutmağa başlayacaqdır. Əlbəttə ki, burada qazanan tərəf ümumilikdə cəmiyyətin özüdür. Təhsilə olan inam təkcə onun əmək bazasında olan rolunu artıraraq dəyərli olmasına çevirməkdən ibarət deyil. Burada çoxlu kompleks məsələlər təmin olunmalıdır. İlk olaraq təhsilin keyfiyyətinin yüksək olmasının təmin edilməsi ona inamı artıracaqdır. Bundan başqa, təhsil ocaqlarının yüksək keyfiyyətli maddi-texniki baza ilə təmin edilməsi əsas şərtlərdəndir. Bu, təhsilə olanların təhsillə yüksək dərəcədə məşğul ola bilməsinin təmin olunması deməkdir ki, təhsilə olanlar alarkən, tədqiqat və praktiki işlərlə məşğul olarkən hər hansı çətinliklə uzlaşmadan, rahat şəkildə təhsilini davam etdirə bilmə imkanına sahib olduğundan təhsilə olan inamının yüksək olmasına gətirib-çıxaracaqdır. *“Belə ki, keyfiyyətli təhsil insanın əmək fəaliyyətinin başlanğıcından sonunadək məhsuldar həyatı və davamlı təhsili üçün zəmin yaradır”* [5, s. 149].

Xüsusən, təhsilin hər bir vətəndaş üçün əlçatanlığı, dayanıqlı, demokratik mühitdə təşkili, yüksək dəstəkləyici mühitin mövcudluğu, təhsilin inkişaf üçün təminatlı olması kimi məsələlər təhsilə olan inamın yaranmasına kömək etmiş olur. Bununla yanaşı təhsildə təhsilə olanların öz bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirmək üçün təqdimat və praktiki olaraq imkanlarının olması, həm də layihələr həyata keçirmək kimi fürsətlərə sahib olmaları onlarda təhsilə olan inamı yüksəldəcək, motivasiya edəcəkdir. Digər ciddi bir məsələ isə təhsilə olanların öz “məhsulunun” (bilik, bacarıq) faydasını görə bilmək kimi imkanlarının təşkil edilməsi təhsilə olan maraq və inamı gücləndirəcəkdir.

Digər önəmli bir məsələ müəllimin – təhsilə olanların yüksək nüfuza sahib olması ilə bağlıdır. Müəllimin həm şəxsi davranış məsələsi, cəmiyyətdə yeri, sosial rifahının təminatlı olması kimi məsələlər təhsilə olan inamı təmin edən məsələlərdəndir. Cəmiyyətin, dövlətin təhsilə, məktəbə və müəllimə olan münasibətinin müsbət olması təhlilə olan inam üçün önəmlidir. Cəmiyyət təhsilə, müəllimə, təhsilə olanlara hörməti, diqqəti özündə vərmiş halına gətirməlidir.

Ümumilikdə qeyd etmək lazımdır ki, təhsilə olan dəyər və keyfiyyəti, mahiyyəti daima qorunub saxlanılmalıdır. Bu əlamətlərin olması təhsilin cəmiyyətdə əhəmiyyətini, funksiyasını çoxaltmış olacaqdır ki, bu zaman qazanan tərəf cəmiyyət olacaqdır. Təhsildə dəyərin, inamın yüksək olması təhsilin kütləvilərinə gətirib çıxarır ki, bunun da ən müsbət cəhəti dayanıqlı cəmiyyətin formalaşmasına, mövcud olmasına şərait yaratması, kömək etməsidir. İnsan cəmiyyətinin ən vacib xüsusiyyətlərindən birincisi onun inkişafa doğru addımlamasına ehtiyacı olmasındadır. İnkişaf isə ilk olaraq təhsillə baş verən bir prosesdir. Təhsilə olan düzgün istifadəsə, funksionallaşdırılması təhsilin cəmiyyətdəki rolunu yüksəltmiş olur, bu zaman isə təhsil dəyəri mütləq şəkildə artacaq və ona olan inam güclü olacaqdır.

Təhsilə olanlar, həqiqətən, inanmalıdırlar ki, uğura, zirvəyə gedən yol, məhz təhsillə gedilən yoldan keçir. Əlbəttə ki, belə olduqda və buna inanaraq addımlayan cəmiyyət sağlam, ziyalı bir cəmiyyətə çevriləcək, xoş rifah halında yaşayacaqdır. *“Şagirdin maraq göstərdiyi peşənin mahiyyətini, çətinliklərini, tələblərini, ona yiyələnməyin mümkünlüyünü, gələcək perspektivlərini şüurlu olaraq dərk etməsi peşəyönümünü işində kortəbiiyin, təsadüfiliyin qarşısını alır, onlarda bu sahəyə inamı münasibətin yaranmasına, peşə yönümünün və həyat yolunun dəqiqləşməsinə və əqidənin formalaşmasına səbəb olur”* [3, s. 300].

Təhsilin ən böyük dəyəri, həyatı, dünyanı dərk etməyi insana öyrətməsi və təhsilin sayəsində sahib olduğu potensialını həyatına tətbiq edə bilməsindədir. Bu təhsilin nə qədər dəyərli olmasını insana xatırlada bilən ən böyük dəlillərdəndir. Məlum məsələdir ki, ağır, gərgin bir proses olan təhsil insanı yora bilir və bəzən insan təhsildən bu səbəbə görə uzaqlaşsa da bilər. Lakin təhsilin dəyəri və ona yaranmış olan inamın böyüklüyü bu çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün ən böyük motivasiya olacaqdır.

Problemin aktuallığı. Təhsildə dəyər və inam məsələsi təhsilin cəmiyyətdə rolunun, əhəmiyyətinin güclü olması üçün önəmli bir məsələdir. Təhsilin dəyəri çox olan və təhsilə olan inamı çox olan cəmiyyətlər həmişə yüksək inkişafa nail olmuşlar. Məlum bir həldir ki, istənilən dövr üçün təhsilin təhsilin dəyəri olması və ona olan inamın yüksək olması cəmiyyətin daha intellektual olmasına gətirib çıxarır. Bu da mövzunun aktual olmasına bir nümunə olaraq göstərilə bilər. Məqalədə bu və digər istiqamətlərdə fikir-

lər qeyd edilmiş, eləcə də təhsildə dəyər və inamın formalaşması üçün lazım olan məsələlər araşdırılaraq verilmişdir.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə mövzu dəyər və inam olaraq ayrı-ayrılıqda verilir və bu iki anlayışın bir-birinə olan münasibəti qarşılıqlı olaraq izahlı şəkildə verilmişdir. Həmçinin verilən mövzuya baxış bir neçə istiqamətdən toxunulmuşdur ki, bu da mövzunun yeniliyi kimi qeyd edilə bilər. Məqalədə qoyulan problem sadəcə olaraq səsləndirilməmiş, həmçinin onun həlli yolları da planlı formada göstərilmişdir ki, bu da mövzunun bu formada işlənməsi üçün bir ilk addım kimi hesab edilə bilər. Bununla bərabər mövzunun əmək bazarı ilə bağlı problemləri

daha geniş formada qabardılmışdır ki, bu da mövzuya fərqli bir baxış kimi qeyd olunması məsələdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Müasir dövrdə təhsilin cəmiyyətdə dəyər və inamı məsələsi olduqca aktual məsələlərdəndir ki, məqalədə bu problem araşdırılmış və müəyyən formalarda onun izahları verilərək, bu problemi yaradan səbəblər araşdırılmışdır. Bu da məqalənin praktiki əhəmiyyətini yüksəldir, xüsusən təhsil insanları, müəllimlər üçün onu önəmli edir. Həmçinin mövzuda verilən problem və onun yaradan səbəblər, eləcə də görülməli olan işlərin verilməsi məqalədən elmi səviyyədə istifadə etmək üçün imkan yaradır ki, bu da məqalənin praktiki əhəmiyyətini artıran bir amildir.

Ədəbiyyat:

1. Aristotel. Siyasət. Böyük etika. – Bakı: Qızıl Şərq, – 2006. – 432 s.
2. Xəlilov, S.S. “Təhsil, təlim, tərbiyə” / S.S. Xəlilov – Bakı: Azərbaycan Universiteti nəşriyyatı, – 2005. – 650 s.
3. İbrahimov, F. “Pedaqogika, 2 cildə. II cild. / F. İbrahimov, R. Hüseynzadə – Bakı: Mütərcim, – 2012. – 548 s.
4. Nəzərov, A.M. Müasir təlim texnologiyaları: Dərs vəsaiti / A.M. Nəzərov. – Bakı: ADPU-nun nəşriyyatı, – 2012. – 103 s.
5. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/az/5.pdf>

E-mail: esmes_tx@list.ru.

Rəyçilər: *ped.elm.dok., prof. R. L. Hüseynzadə*
filol.ü.fəls.dok., dos. H.A. Mirzəyev
Redaksiyaya daxil olub: 27.11.2023